

## КРАЄЗНАВЧИЙ ТА ЕКОЛОГО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ НПП «КРЕМЕНЕЦЬКІ ГОРИ» У ШКІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ

*Васілевський О.В., Заблоцький Б.В.*

Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка

[Alex1322008@gmail.com](mailto:Alex1322008@gmail.com)

Сучасна концепція Нової української школи (НУШ) орієнтована на посилення практичної та краєзнавчої складових у вивченні природничих наук. Використання регіонального компонента на уроках географії дає змогу учням досліджувати загальні географічні закономірності через призму своєї «малої батьківщини». Потужним осередком такої освітньо-виховної та науково-практичної роботи є Національний природний парк (НПП) «Кременецькі гори» [1].

Особливістю нашого підходу є обґрунтування моделі безперервної географічної та екологічної освіти, де установа природно-заповідного фонду виступає не просто об'єктом для екскурсій, а активним інституційним суб'єктом формування освітнього простору регіону. Головним координатором цієї діяльності є Відділ еколого-освітньої роботи НПП «Кременецькі гори». Фахівці відділу реалізують комплексну стратегію, напрямками якої є: формування знань щодо відповідального ставлення до довкілля; ознайомлення громадян із природоохоронним законодавством; створення позитивного екологічного іміджу регіону. Парк вибудував ефективну мережу співпраці з дошкільними, загальноосвітніми, позашкільними, фаховими передвищими та вищими навчальними закладами, створюючи єдиний освітньо-науковий кластер [4].

Практична реалізація краєзнавчого компонента здійснюється через впровадження інноваційних та інтерактивних форм роботи з молоддю. Серед найбільш ефективних методів географічної освіти, які практикує Парк, варто відзначити проведення тематичних квестів (зокрема з просторового орієнтування «Кременеччина – край туризму»), організацію виїзних екскурсій до геологічних пам'яток (скелі Словацького) та проведення практичних занять з екології просто неба для студентів місцевих закладів вищої освіти, таких як КОГПА ім. Тараса Шевченка. Широко застосовується розповсюдження інформаційних екологічних буклетів серед жителів та молоді для підвищення загального рівня географічної обізнаності [4].

Базовим просторовим елементом такої роботи є інфраструктура Парку, зокрема система еколого-освітніх та пізнавальних стежок. Значний дидактичний потенціал має стежка «Пізнай природу разом з нами» (с. Лішня), яка включає шість інформаційних зупинок, обладнана інтерактивними тренажерами («Лісові цимбали», «Відчуй природу на дотик») і має власний літній клас. Іншим важливим об'єктом є стежка «Лісова симфонія» у м. Кременець. Наочне

інформаційне наповнення цих маршрутів ідеально підходить для організації польових практик з фізичної географії та біології [3, 4].

Еколого-просвітницька робота фахівців Парку закладає фундамент географічного світогляду ще з дошкільного віку. Регулярні виховні години в закладах дошкільної освіти району (зокрема, ЗДО №3) дозволяють через творчі методи пояснювати дітям природні процеси в екосистемах (значення опалого листя, процеси гуміфікації, небезпеку спалювання сухою) [4].

Вершиною еколого-освітньої піраміди Парку є залучення учнівської молоді до серйозних краєзнавчих досліджень через організацію щорічних науково-практичних конференцій. Для наймолодших здобувачів освіти (1–5 класи) діє конференція «Кременецькі гори очима дитини», яка заохочує досліджувати місцеву флору і фауну. Для старшокласників, студентів та молодих науковців проводиться конференція «Спадщина Кременецьких гір». Робота цих заходів здійснюється в межах біологічної, природничої та краєзнавчої секцій, що охоплюють комплексне вивчення геометрії рельєфу, пам'яток археології, геології, етнографічних традицій та історичної спадщини краю. Така проєктна діяльність розвиває у школярів навички польових географічних спостережень і приносить реальні наукові результати (зокрема, фіксацію нових місць зростання рідкісних видів, таких як лілія лісова чи гіацинтик блідуватий) [2].

Окрім природничого напряму, географічне краєзнавство на базі НПП включає потужний суспільно-географічний та історико-культурний компоненти. Наявність на території Парку давньоруських городищ Стіжок та Уніас (Данилівград), що вистояли під час монгольської навали, руїн Кременецького замку та унікального П'ятницького (Козацького) цвинтаря дозволяє вчителю географії наочно демонструвати взаємозв'язок між рельєфом, гідрологією та процесами історичного розселення. Це допомагає формувати у школярів патріотичні цінності та глибоке розуміння історико-географічних процесів просторової організації території [1].

Отже, завдяки цілеспрямованій роботі Відділу еколого-освітньої роботи, НПП «Кременецькі гори» володіє колосальним потенціалом для реалізації краєзнавчого компонента шкільної географічної освіти. Залучення учнів до інтерактивної роботи на екостежках, участь у краєзнавчих квестах, науково-практичних конференціях та еколого-просвітницьких проєктах сприяє формуванню екологічно свідомого, патріотичного та дослідницьки орієнтованого покоління [1–4].

### **Список використаних джерел**

1. Національний природний парк «Кременецькі гори»: сучасний стан та перспективи збереження, відтворення, використання природничих комплексів та історико-культурних традицій : монографія / за ред. М. О. Штогрини, О. М. Байрак. Київ : ТВО «ВТО Типографія від А до Я», 2017. 292 с.
2. Тимошенко О. Л. З досвіду проведення науково-практичних

конференцій для здобувачів освіти різних рівнів підготовки. *Матеріали конференції*. 2023. С. 185-188.

3. Микитинець Т. О. Еколого-туристичні маршрути національного природного парку «Кременецькі гори» як елемент розвитку туристичного кластеру району. *Рекомендовано до друку НТР Хмельницького національного університету*. 2021. № 9. С. 130–133.

4. Офіційний сайт Національного природного парку «Кременецькі гори». Відділ еколого-освітньої роботи. URL: <http://kremgory.in.ua/> (дата звернення: 03.05.2026).

## **ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ПРАКТИКИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ**

<sup>1</sup>Гавришок Б. Б., <sup>1</sup>Дем'янчук П. М., <sup>2</sup>Долонікула Г. М.

<sup>1</sup>Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка

<sup>2</sup>Великокопанська загальноосвітня школа I-III ступенів

[gavrok2911@tnpu.edu.ua](mailto:gavrok2911@tnpu.edu.ua), [dempetrom@gmail.com](mailto:dempetrom@gmail.com), [dolopikulaganna@gmail.com](mailto:dolopikulaganna@gmail.com)

Процес підготовки майбутніх учителів географії у закладах вищої освіти України на сучасному етапі зазнає суттєвих трансформацій, зумовлених як внутрішніми реформами освітньої галузі, так і глобальними тенденціями цифровізації та екологізації наукового знання. Навчальні польові геолого-геоморфологічні дослідження є фундаментом природничо-географічної освіти, оскільки саме літогенна основа визначає структуру та функціонування геосистем будь-якого рангу. Центральним елементом такої підготовки є навчальні польові практики, які виступають інтеграційним середовищем, де відбувається трансформація теоретичних знань у практичні навички дослідника. Для вчителя географії ця складова має подвійне значення: з одного боку, він має оволодіти методами наукового аналізу (геолого-геоморфологічного опису та профілювання), а з іншого – виробити методику передачі цих знань школярам через екскурсійну та гурткову роботу в межах концепції Нової української школи. Важливе значення польової практики проявляється також у формуванні дослідницького мислення здобувачів освіти.

Навчальна практика на території Тернопільської області дозволяє здобувачам освіти ознайомитися з горизонтальним заляганням верств чохла Східноєвропейської платформи. Програма практики у ТНПУ ім. В. Гнатюка зазвичай охоплює вивчення відслонень палеозою (силурійського, девонського періодів на півдні області), мезозою (крейдового) та кайнозою (неогенового). Така стратиграфічна наповненість дає можливість наочно продемонструвати зміну фаціальних умов осадонакопичення протягом сотень мільйонів років – від глибоководних морських басейнів палеозою до мілководних рифових систем неогену.

Особливий науково-методичний інтерес становить апробований авторами